

Catedra de istoria medicinei a I.M.F. Tîrgu-Mureş (cond.: prof. I. Spielman,
candidat în ştiinţe medicale)

NICOLAE KRETZULESCU

I. Spielman

„Am avut plăcerea să văd... origina învăţămîntului medical la noi în ţară, la a cărui treptată dezvoltare şi, în sfîrşit, transformare în Facultate de medicină am avut şi eu fericirea, mai tîrziu ca ministru al Instrucţiunii publice, să pot contribui“.

(NICOLAE KRETZULESCU)

Drumul dezvoltării medicinei din patria noastră este marcat de numeroase pietre de hotar. Inceputul medicinei romineşti creează il reprezintă *Ion Molnar Piuariu*, care în 1793 a publicat lucrarea sa „*Paraenesis*“. Dar *Piuariu* nu a fost decît crainicul vremurilor ce aveau să urneze. Cu 3 decenii mai tîrziu, în 1821, *Vasile Pop* scrie prima lucrare medicală în limba romină : „Despre apele minerale de la Arăpatac, Bodoc şi Covasna“.

În anul acesta sărbătorim 150 de ani de la naşterea lui *Nicolae Kretzulescu* (1812—1900), care şi-a înscris numele în istoria culturii din patria noastră ca iniţiatorul şi ctitorul învăţămîntului medical românesc. Cel de al doilea întemeietor al învăţămîntului nostru medical — *Carol Davila* — a mers pe brazda desţelenită de *Kretzulescu*. În cursul întregii sale activităţi, el a beneficiat de sprijinul stăruitor al lui *Kretzulescu*. Dacă *Davila* a izbutit să-şi realizeze planurile, faptul acesta se datorează, în primul rînd, ajutorului eficient pe care l-a primit, cu atîta dărnicie, din partea precursorului său *Kretzulescu*. Înaltele demnităţi pe care le-a ocupat în viaţa statului, i-au asigurat posibilitatea de a frînge rezistenţa reacţionară şi recalitrantă care se opunea înfăptuirii ţelurilor lui *Davila*.

Regulamentul Organic a deschis noi perspective ocrotirii sănătăţii în România. Cercurile înapoiate s-au străduit însă să împiedice cu orice preţ realizarea reformelor importante prevăzute în Regulament. Şi cînd *Nicolae Kretzulescu*, tînărul vlăstar boieresc, ia hotărîrea ca, trecînd peste toate prejudecăţile, să îmbrăţişeze cariera de medic, scandalizarea cercurilor conducătoare nu mai cunoaşte margini. Ele încearcă să-l aducă pe „rebel“ pe „calea cea bună“, să nu renunţe la rangul său social. Tînărul *Kretzulescu* a reuşit să-şi ducă la îndeplinire hotărîrea numai cu ajutorul eficace al generalului *Kiseleff*. „El a angajat pe tatăl meu — scrie *Kretzulescu* — ca să mă trimită la Paris să-mi fac studiile“ (Amintiri istorice, Bucureşti, 1895, p. 28).

Chiar şi după întoarcerea sa în ţară, aducînd de la Paris diploma de doctor, aceste cercuri depun toate eforturile să-l abată pe *Kretzulescu* de la drumul ales. Pînă şi *A. Ghica* îi reproşează „... că ce idei am avut să învăţ medicina, că nu e de mine că s-o las înlături şi să urmez cariera părinţilor mei“ (Op. cit. p. 59).

Dar *N. Kretzulescu* este un om al timpurilor noi. El răspunde cu conştiinţa burghezului progresist : „că timpurile vechi au trecut, că trebuie să căutăm şi noi a paşi înainte, alături de popoarele civilizate, că scopul meu, îmbrăţişînd medicina n-a fost şi nu este decît de-a ridica profesiunile liberale atît de dispreţuite la

noi în țară și considerate de publicul român de domeniul exclusiv al străinilor, lor numai aparținând a fi doctori, farmaciști, ingineri, artiști etc." (Op. cit. p. 59).

Parisul, unde *Kretzulescu* își continua studiile medicale, era arena unor vii frământări sociale și politice. Împreună cu ceilalți tineri români, *Kretzulescu* ducea dese discuții animate despre viitorul profil al României. El are prilejul să cunoască numeroase personalități proeminente din timpul acela. Astfel, îl cunoaște pe socialistul utopic *Ch. Fourier*, acum bătrîn. Vorbind despre această întîlnire, *Kretzulescu* notează că *Fourier* l-a primit, „cu multă bunătate“, numindu-l „caracter filantropic cu simțămînte nobile“.

Dar înainte de toate, tînărul *Kretzulescu* urmărea să-și însușească într-o măsură cît mai mare cunoștințele medicale. În anul 1834 s-a înscris la Facultatea de medicină, și în 1839 își susține disertația de doctor, intitulată: „Questions sur diverses branches des sciences médicales“. În timpul studiilor sale, el ajunge din ce în ce mai mult la convingerea că întemeierea învățămîntului medical românesc este nu numai posibilă, dar constituie un element absolut necesar în procesul de dezvoltare a poporului român.

În România de atunci, cercurile conducătoare manifestau însă în marea lor majoritate o evidentă rezervă față de astfel de inițiative. Ele au zădărnicit, printre altele, planul generalului *Kiseleff* de a înființa o școală de mică chirurgie. Chiar și în 1857, deci după 15 ani de la inițiativa încoronată de succes a lui *Kretzulescu*, acești reprezentanți ai claselor conducătoare, gîndeau la fel ca și *Nicolae Gusi*, protomedicul de origine greacă din Muntenia: „toată osteneala era zadarnică, deoarece românul nu este în stare să învețe medicina“.

Nicolae Kretzulescu se opune ferm acestei păreri profund eronate, care însemna de fapt subestimarea capacităților poporului român. El elaborează un plan amănunțit în legătură cu înființarea unei școli de 2 ani, pe lângă spitalul Colțea, școală menită să pregătească medici rurali și oficanți sanitari. După 3 ani de existențe neobosite, izbuteste, în sfîrșit, ca planul lui să fie acceptat. Dar nu în forma inițială, ci cu modificări esențiale. Școala de mică chirurgie, primul institut de învățămînt medical românesc, s-a deschis în anul 1842. *N. Kretzulescu* este numit profesor. Această școală pregătea însă numai felceri-bărbieri. *Kretzulescu* consideră totuși și acest început timid, ca un teren cucerit, de unde va putea duce lupta pentru triumful scopurilor sale.

Pentru ca activitatea școlii să se poată desfășura în condiții cît mai bune, el traduce în limba romînă cartea medicului francez *Fodère* despre îngrijirea bolnavilor, iar în 1843 publică „Manualul de anatomie descriptivă“. Această lucrare este propriu-zis primul manual medical apărut în țara noastră. Importanța lui este considerabilă și în ceea ce privește formarea terminologiei medicale romînești.

Școala de mică chirurgie, înființată de *N. Kretzulescu*, a fost însă ca o așchie în ochii acelor care se temeau de întemeierea unui corp medical românesc. De aceea ei se vor opune și noului plan al lui *Kretzulescu*, potrivit căruia în anul al II-lea de studii, urma să se predea chirurgia teoretică pusă în legătură cu practica de spital. *Kretzulescu* care lupta cu o neistovită stăruință pentru realizarea acestui gînd, își încheie memoriul, spunînd că în caz de refuz, el își va da demisia de la conducerea școlii. Opoziționiștii vor să exploateze această șansă ce li se oferea. Ei resping proiectul lui *Kretzulescu*, îl demit de la conducerea școlii și speră că, în felul acesta, se va îngropa pentru totdeauna însăși ideea înființării învățămîntului medical românesc.

Dar satisfacția adversarilor lui *Kretzulescu* a fost prematură. Planul acestuia de creare a învățămîntului medical românesc era o necesitate imperioasă a timpului. Ceea ce nu a reușit să facă *N. Kretzulescu*, va izbuti să realizeze, cu sprijinul său neprecupețit, *Davila*.

Scurt timp după demiterea sa de la școală, *Kretzulescu* n-a mai practicat medicina și a activat din ce în ce mai mult în viața politică. La 1848 el participă

activ la revoluție. După înăbușirea acesteia, petrece citva timp în emigrație. A fost unul dintre cei mai apropiați sfetnici ai lui *Alexandru Ion Cuza*. În a doua jumătate a vieții sale, *N. Kretzulescu* a avut în regimul burghezo moșieresc funcțiuni politice înalte și faptul acesta constituie fără îndoială o latură negativă a activității sale. Cu toate acestea, lupta dusă de el pentru dezvoltarea culturii românești își păstrează pînă la sfîrșit caracterul pozitiv. Numeroase reforme sanitare se leagă de numele său. Datorită inițiativei sale, se înființează în România un departament sanitar în cadrul Ministerului de Interne, în fruntea căruia *Kretzulescu* îl numește pe medicul cu idei progresiste, *C. Davila* (1862) Impreună cu *Davila*, *Kretzulescu* pune bazele primei societăți medicale în țara noastră: Societatea medicală științifică din București (1857). De asemenea tot el este inițiatorul primei Farmacopeei române (1862). În calitatea sa de ministru al Instrucțiunii, el legiferează în 1864 ridicarea la rang de facultate a școlii naționale de medicină și farmacie. Totuși acest lucru nu se realizează decît în anul 1869—70.

Intre 1878—1887 *N. Kretzulescu* publică în 3 volume manualul său de anatomie. *Gh. Crăiniceanu*, unul dintre eminenții medico-istorici din patria noastră, caracterizează pe drept cuvînt această lucrare ca o operă demnă de începătorul medicinei românești.

N. Kretzulescu a avut inițiative creatoare nu numai în domeniul medicinei, ci și în multe alte domenii ale culturii. El a redactat în 1864 legea instrucțiunii publice, a inițiat organizarea primelor pinacoteci, muzee, a societății de științe naturale, a serviciului de statistică de stat etc. De numele lui se leagă de asemenea și înființarea Ateneului Român, a Societății Literare Române, nucleul Academiei Române de mai tirziu. *Kretzulescu* este ales membru și apoi președinte al Academiei Române. Datorită activității multilaterale pe care a depus-o, el este una din personalitățile de seamă în dezvoltarea culturii românești. Activitatea lui a fost apreciată și peste hotare. *Kretzulescu* a fost ales în 1885 membru de onoare al Universității din Petersburg.

În istoria medicinei din patria noastră, numele lui *Kretzulescu* figurează pentru totdeauna printre personalitățile proeminente.